* R R - 0 2 2 7 / 1 5 0 0 *

RR-0227

Third Year B. A. Examination

March / April – 2010

Sanskrit Principal : Paper - V

(दर्शनशास्त्र – अनुवादः)

(१) ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्य – चतुः सूत्री – १,२,३

(२) सांख्यकारिका – ईश्वरकृष्णः।

(३) तर्कभाषा – केशवमिश्रः।

(४) अपठितः अनुवादः।

Time : **3** Hours] [Total Marks : **70**

સૂચના :

નીચે દર્શાવેલ ☛ નિશાનીવાળી વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fillup strictly the details of ☛ signs on your answer book.

Name of the Examination :
☛ **T. Y. B. A.**

Name of the Subject :
☛ **Sanskrit (Principal)-5**

☛ Subject Code No. : **0 2 2 7** ☛ Section No. (1, 2,.....) : **Nil**

Seat No. :

Student's Signature

१ (અ) કોઈ પણ **એક** સૂત્ર શાંકરભાષ્ય અનુસાર સમજાવો. ५

1 (a) Explain any one sutra according to शाङ्करभाष्यम्। 5

(१) अथातो ब्रह्मजिज्ञासा।

(२) जन्माद्यस्य यतः।

(બ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** ગદ્યખંડના વિચારો સ્પષ્ટ કરો : १०

(b) Explain the ideas in any **two** of the following paragraphs : 10

(१) युष्मदस्मत्प्रत्ययगोचरयोर्विषयविषयिणोस्तमःप्रकाशवद्विरुद्धस्वभाव–योरितरेतरभावानुपपत्तौ सिद्धायां तद्धर्माणामपि सुतरामितरेतर–भावानुपपत्तिरित्यतोऽस्मत्प्रत्ययगोचरे विषयिणि चिदात्मके युष्मत्प्रत्ययगोचरस्य विषयस्य तद्धर्माणां चाध्यासः तद्विपर्ययेण विषयिणस्तद्धर्माणां च विषयेऽध्यासो मिथ्येति भवितुं युक्तम्।

(२) उच्यते–अस्ति तावद्ब्रह्म नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभाव, सर्वज्ञ, सर्वशक्तिसमन्वितम्। ब्रह्मशब्दस्य हि व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते, बृहतेर्धातोरर्थानुगमात्।

(३) अस्य जगतो नामरूपाभ्यां व्याकृतस्यानेककर्तृभोक्तृसंयुक्तस्य प्रतिनियतदेशकालनिमित्तक्रियाफलाश्रयस्य मनसाप्यचिन्त्यरचनारूपस्य जन्मस्थितिभङ्ग यतः सर्वज्ञात्सर्वशक्तेः कारणाद् भवति तद् ब्रह्मेति वाक्यशेषः।

(४) यथोक्तमृग्वेदादि शास्त्रं योनिः कारणं प्रमाणमस्य ब्रह्मणो यथावत्स्वरूपाधिगमे। शास्त्रादेव प्रमाणाज्जगतो जन्मादिकारणं ब्रह्माधिगम्यत इत्यभिप्रायः। शास्त्रमुदाहृतं पूर्वसूत्रे–'यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते' इत्यादि। किमर्थं तर्हीदं सूत्रं, यावता पूर्वसूत्र एवैवंजातीयक–शास्त्रमुदाहरता शास्त्रयोनित्वं ब्रह्मणो दर्शितम्।

૨ કોઈ પણ બે નોંધ લખો : ૧૦

2 Write a short note on any **two** : **10**

(१) साधनचतुष्टयम्।

(२) षड्भावविकाराः।

(३) त्रिविध सत्ता।

(४) सूत्र–भाष्य–अधिकरणम्।

૩ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ **બે** કારિકાઓ સમજાવો : ૮

3 (a) Explain any **two** of the following Karikas : 8

(१) दुःखत्रयाभिघाताज्जिज्ञासा तदपघातके हेतौ।
दृष्टे साऽपार्था चेन्नैकान्तात्यन्ततोऽ भावात्॥

(२) अतिदूरात् सामीप्यात् इन्द्रियघातान्मनोऽनवस्थानात्।
सौक्ष्म्याद् व्यवधानाद् अभिभवात् समानाभिहाराच्च॥

(३) अन्तःकरणं त्रिविधं दशधा बाह्यं त्रयस्य विषयाख्यम्।
साम्प्रतकालं बाह्यं त्रिकालमाभ्यन्तरं करणम्॥

(४) पुरुषार्थहेतुकमिदं निमित्तनैमित्तिकप्रसङ्गेन।
प्रकृतेर्विभुत्वयोगान्नटवद् व्यवतिष्ठते लिङ्गम्॥

(બ) સાંખ્યકારિકા અનુસાર પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ સમજાવો. ૧૨

(b) Explain the nature of Prakriti according to the Samkhyakarika. 12

અથવા/OR

(બ) નોંધ લખો :

(b) Write note :

(१) सत्कार्यवादः।

(२) अध्यवसायो बुद्धिः।

૪ (અ) નીચેનામાંથી બે વિધાનો સમજાવો : ૬

4 (a) Explain any **two** of the following : 6

(१) सा च द्विधा सविकल्पकनिर्विकल्पक भेदात्।

(२) तथाहि अनुमानस्य द्वे अङ्गे व्याप्तिः पक्षधर्मता च।

(३) आप्तस्तु यथाभूतस्यार्थस्योपदेष्टा पुरुषः।

(४) न चेन्द्रियाभावयोः सम्बन्धोऽस्ति।

(બ) તર્કભાષાના આધારે અનુમાન પ્રમાણ વિષે સવિસ્તર નોંધ લખો. ૯

(b) Discuss in detail the अनुमानप्रमाणः according to तर्कभाषा। 9

અથવા/OR

(બ) નોંધ લખો : ૯

(b) Write note : 9

(१) उपमानप्रमाणः।

(२) अर्थापत्तिः।

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ **એક**નો અનુવાદ કરો : ૧૦

5 Translate any **one** of the following : 10

(१) अस्ति कस्मिश्चिदधिष्ठाने चित्राङ्गो नाम सारमेयः। तत्र च चिरकालं दुर्भिक्षं पतितम्। अन्नाभावात्सारमेयादयो निष्कुलतां गन्तुमारब्धाः। अथ चित्राङ्गः क्षुत्क्षामकण्ठःस्तद्भयाद्देशान्तरं गतः। तत्र च कस्मिश्चित्पुरे कस्यचिद् गृहमेधिनो गृहिण्याः प्रमादेन गृहं प्रविश्य विविधान्नानि भक्षयन्परां तृप्तिं गच्छति। परं तद्‌गृहाद् बहिर्निष्क्रान्तोऽन्यैर्मदोद्धतरसारमेयैः सर्वदिक्षु परिवृत्य सर्वाङ्गं दंष्ट्राभिर्विदार्यते। ततस्तेन विचिन्तितम्–'अहो! वरं स्वदेशो यत्र दुर्भिक्षेऽपि सुखेन स्थीयते। न च कोऽपि युद्धं करोति' इति।

(२) श्येनभीतः कपोतश्च शिबेरङ्कसमाश्रयत्।
मनुष्यवाचाश्येनोऽथ राजानं शिबिमब्रवीत्॥
राजन्भक्ष्यमिमं मुञ्च कपोतं क्षुधितस्य मे।
अन्यथा मां मृतं विद्धि कस्ते धर्मस्ततो भवेत्॥
एकेन राजहंसेन या शोभा सरसो भवेत्।
न सा बक सहस्त्रेण परितस्तीर वासिना॥
हंसः श्वेतो बकः श्वेतः को भेदो बकहंसयोः।
नीरक्षीरविवेके तु हंसो हंसो बको बकः॥